

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסדרת
הש"ס

אבל

לפניו מזה לברך. לפי מה שפרש לעיל דהפסוקים לא הוו הפסק וברכה אחת היתה היתה כהנהגתה לא יתכן כחן הדין יברך לפניו ולא יחוסו אחריו מהרי"י: אמר רב שלא יעקרו מהבזרה להבזרה. רב מוקי למהותין כדרי יהודה דסבר דלחן הפסח נחבל בשני מקומות והכי חוקינתא כהנאה פרק כולד טולין (לשיל ד' פ"ו) שתי פירות שהיו הולכות בבית אחד אלו הופצין פניהם ואלו הופצין פניהם הולכות ומהם כהנאה פירוש משום היכרה וכהשמש עומד למוג קופץ את פיו עד שנגיע אל חטרתו ומוקי לה בגמרא כרבי יהודה והייט דוקא בפסח אבל מזה לא אשכחן בשום דוכא ליתוסר בשתי מקומות וזו משום דהתקף לפסח להא על כרחין לא חזיקת דלח לא תימא הכי לפרך ממתני' לרב דלחן מפטירין אחר הפסח אפיקומן הא חזר מזה מפטירין ולא מלי לטעמי כדמטי לשמואל דלגבי שני מקומות לא הוי רביא פסח טפי ממזה הלל והלי רב לא חיירי הלל בפסח והא דקאמרינן לקמן אבוי הוה יסוד קמיה דרבה וזהו קא נמננס פי' הקוטרום לקמן אפי' דלח הוי בזמן הפסח הא חיתה מזה לפסח ולא נהירא וזירושלמי מפרש לה גבי תפנית דאמרינן פ"ק דתענית יתן חסור לאכול ולא שו' אלא יתן ממש אבל מתננסם לא ורבה הוה מתננסם ובעי למויטר בתר הכי וקמייתו ראייה מפסח דכי היכי דפסח לא חשיב נמנסם בפלמא כשינה מפילא לנעון שני מקומות ה"ל לא חשיב נמנסם לענין תענית ללנות לא חזקאורי בזכילה בתר הכי : בתרמונה

[נהו טי:]

לפסח. כל ההל: כופל דברים. משע היה כופל כגון מברך הבא ולמטה: עון בנו וגו'. ממשפחת הפדים בן יוסף השוב ואיל עד יהושע ולא משנה ברא ליהושע: מרתני' מפטירין. לשון הנפטר מחבירו כגמטריין מן הסעודה מצויין מיני המתיקה: גמ' ארדילאי לי. תורה אור כגון חגי שרגיל לחבל כמהין ופטריות לאחר סעודתו: גווילא לאכול. לרב שהיה רגיל לאכול גווילא לאחר סעודתו ולשון אפיקומן הויילאו חבילאו מיני מתיקה: חין מפטירין אחר מזה אפיקומן. שגריך לאכול מזה בגמר הסעודה וזכר למזה הגחלת עם הפסח וזו היא מזה הכנופה שאלו חובטין בחדרה לאסם חובט מזה חותם שלאחר חבילה ועל כרחיטו חטו מברכין על חבילה מזה בראבובה (הוחלו ו) [אלפי' פשוטין] ענה לאסם חובט כדלחמר רב הסדל לעיל (דף קכ"ג) גבי מרור דלחחר שמילא כריסו הימני היך חחר ומכך עליו הכי גמי גמי מזה הלכך (ה) תרייטו מברך ברישא והדר חביל מזה בחדרה וכלל בלא ברכה חביל לחל לא מרור דלח חובה הוא: בראשונה רשכ"ם

[בדעת סדי']

סוכה לט
מניא כח

לפני ז'
מתיקה לב'

[כוכה למ']
חובי פ"א]

[לירב אפי']
אפי' אפי']

הגרות
הביח
(ח) דרשי דיה
חין מפטירין
וכי הלכך
התנויטו:

לפני סי'

[ל' אפי']

[מספחה פ"ו]

[מספחה פ"ב]

[מספחה פ"ד]

[ספחה פ"ו]

[קטוי']

היה מזה אפיקומן וקצ' עליה וזהו אן לא חן אלא אין בפרשין אחר הפסח הא אחר חיה שפרין וקצ' לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אפי' רבנו אפי' רבנו רבש"ט בעמיה ולא אתי חגי מבטוי מפניה אישם בפרשין אחר הפסח קפי' דאין בפרשין י' גומא מייע ליה הספנין והרובעין והאפקירין אישם בראי כריסו פסח ובלבר שיאכל כוית פסח באחרונה באחרונה ריחן' פי' מתיקה באחרונה

אומר לו לדוד מול וברך אומר ישועות אישא ובשה ה' אקרא: מרתני' * אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: גב' * מיא אפיקומן אומר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה ושמואל אומר כגון * ארדילאי לי וגוילאי לאבא ורב חנינא בר שילא ורבי יוחנן (אמר) כגון חברים קליות ואגווים תניא כותיה דרבי יוחנן אין מפטירין אחר הפסח כגון חברים קליות ואגווים אומר רב יהודה אומר שמואל * אין מפטירין אחר מזה אפיקומן חנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אחר הפסח הוא דלא אבל לאחר מזה מפטירין לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אחר מזה דלא נפיש בגמייהו אבל לאחר הפסח הנפיש מעמיה ולא מצי עבדוהי ליה לן בה קמשיע לן גימא משיע ליה * הסופנין והחובשנין והאיפקיריין אדם ממלא כריסו מהן ובלבר שיאכל כוית פסח באחרונה באחרונה אין בראשונה

[בדעת מוז']

רבינו הגמאל

לפסח יפיל לפסח יפוסם לטרך ארזין יברך תניא ר' נחל בה דברים סא היא סוקף כפסח סאך הלכה: ענין טייל הקב"ה חסר לרע יצחק ארזי שחולקי ושרין אמר [לן] לאחדים כל כך אבר איני סוך שיצא ממני ישבעאל וזו עד נחמין לרוד ואמר אני אברך לך ומה לברך שנה' ט' שישות אשה וזו' אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן פי' אפיקומן רב אמר שלא יעקרו בתרמונה ויבא עס בתרמונה אחרת וכוונתו אבר שלא יבא אחר הפסח אפילו באותה חבירה כגון קליות אגווים וריצא בתם וכל ששן כשני וריצא ט' שפסדין סוף פיהם וספדיה' ספסו של פסח י' תניא כותיה דרבי יוחנן אן בפרשין אחר הפסח אפיקומן כגון קליות אגווים יאמרין: אבר רב יקף אבר רב יתרה אחר שמואל אין בפרשין

ואשכנז מקום שנהגו שלא לאכול צ"י הוא. הלכך מטעם שר לדין אכל במקום שנהגין להחמיר לאסור בשר נמסם פשיטא דאסור כל דבר שטעון שמיטה אף במטעל לפי הירושלמי כן נראה לי לפרש דברי רשב"ה ולא כמו שפירש הבית יוסף ודו"ק:

דהיינו כשרותא דמי חזו ליה דלכיל בשר מטעל איכא הוכחה קמא דלוי אסור אכל כשאינו אוכל בשר מטעל לא מוכחא מילתא דמשום דלוי אסור לא אכל בשרא דא"כ ה"ל לאכלו מטעל וכיון דכי אכיל בשר מטעל מוכח דלוי אסור שפיר קאמר דמנהג כשר הוא לאכול בשר מטעל:

תעז א ויאחר גמר כל

במקום שנהגו שלא לאכול צלי ואשכנז מקום שנהגו שלא לאכול צלי הוא:

תעז פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ב] אם נאבדה המצה שהניח תחת המפה לאפיקומן:

א ויאחר גמר כל הסעודה אוכלין ממצה השמורה

תחת המפה וכו'. כן כתב הר"ף (מ.) והרא"ש בסוף פרק ערבי פסחים (פי' לו) וכן כתב הרמב"ם (פי' ה"א פ"ט ה"ט): ומה

שכתב רבינו ויהא זיהיר לאכלו קודם הצות. בסוף פרק ערבי פסחים (ק"כ): אמר רבא אכל מנה

סימן תעז

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] אכילת אפיקומן: [ב] ואם שכח מלאכלה וזכר קודם ברכת המזון או לאחריה:

א ויאחר גמר כל הסעודה אוכלין ממצה השמורה תחת המפה באחרונה זכר לפסח הנאכל על השובע א. ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו. ויהא זיהיר לאכלו (ב) קודם הצות.

כמו שכתב ר' וצפרק ח' ומה שהגריכו מנה שטורה מפורש שם בביתא הסופגין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן ונבל שחלל כות מנה באחרונה דעל כרחק פירושו מנה שמורה למנוה דאם לא כן קשה וכי סופגין ואיך לאו מנה מינה אלא מנה שמורה למנוה קאמר וסופגין ואיך כיון דלא חזו למנה דמנוה דמנה עשירה היא לאו שמורה למנה מינה וכן הא דנלקות של גוים וכו' (עי' פסחים ת.) כך פירושו:

ב ומה שכתב זכר לפסח הנאכל על השובע. כי"כ הרא"ש (ט) והמרדכי בסדר הראשון (ל.) וכ"כ הר"ן (כ.) ד"ה הסופגין אהיהא דסופגין ח"ל ונבל שחלל כות מנה באחרונה דמנה מלכות באחרונה כשם שהפסח היה נאכל על השובע וכ"כ בסמ"ג (עשן מא

קום ע"ג) ונהגהת סמ"ק (פי' קמד עמ' לו אור טו) אכל ברמב"ם בפרק ח' (ה"ט) משמע קמא דהטעם הוא מאחר שאכלת מנה היא המנוה נר"ך שיאמר טעם מנה צפיו ולא משום שהוא זכר לפסח אלא דקשיא דא"כ מרור נמי אע"ג דמרור מדברין מכל מקום אכילתו היא המנוה אלא דהיא דדוקא מנה כיון שהוא זכר למירות כמו פסח לפיכך אוכלין מנה באחרונה זכר לפסח הנאכל על השובע גם התוספות שכתב (מדף ק"ף) ד"ה בראשונה בן דאכילת מנה לנסוף להיות טעם מנה צפיו כונסם משום שהוא זכר לפסח דכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אחר המנה פן יפסוק טעם מנה צפיו וכו"כ בסמ"ג (ט) צפירוש ומשום הכי הזכירו התוספות בלשונם לאכלו על השובע ולהיות טעם מנה צפיו להורות שאכילת מנה היא זכר לפסח ונפקא מינה מן הטעם דכיון דזכר לפסח לפסח הוא יז לו כל דין פסח שלא לאכלו בשמי הטירות ואם נרדמו כמו שפי טירות הוא כמו שימנאר בסיון שאמר זה. ואפשר שם הרמב"ם דעמו לומר דאכילת מנה באחרונה המנוה משום זכר לפסח: ומה שאמרנו בעמרא יומא מסייע ליה לשמואל דאין מפטירין אחר המנה אפיקומן מדמינא הסופגין וכו' באחרונה אין בראשונה לא אף על גב דבראשונה דהיא לא משום דבעינן שיהא נאכל על השובע זכר לפסח ואכתי מנ"ל דאין מפטירין אחר המנה אפיקומן י"ל דהא בזה תליא דכיון דבראשונה לא דבעינן זכר לפסח הנאכל על השובע ממילא נמי בעינן למיעבד לגמרי זכר לפסח דאין מפטירין אחריו ועוד דלאו דוקא בראשונה ממש אלא כל שאינו באחרונה ממש ראשונה קרי ליה דאלמלא דאף על פי דנאכל על השובע נמי לא דבעינן באחרונה ממש משום דאין מפטירין:

ג ומה שכתב ויא יברך עליו. אפשר לומר דלמי לאשמועינן דאף על גב דאכילה זו זכר לפסח ועל הפסח היו מצרכין על אכילת פסח מכל מקום על המנה אין מצרכין ברכה זו וכן מפורש ברמב"ם (פ"ה ה"ו) ובסמ"ג (ט) דדוקא על הפסח מצרכין ולא על המנה שהיא זכר לפסח וכו' אי נמי אמי לאשמועינן דאע"ג דמנה אחרונה היא עיקר שהיא נאכלת על השובע שלא לצל טעם אומה אכילה וא"כ היה נר"ך לברך עליה על אכילת מנה אפילו הכי אין מצרכין עליה דמאחר שכבר מילא כריסו ממנה אין לברך על האחרונה דדוקא בימייהם שהיו אוכלין מנה עשירה בעבודתם ולנסוף אכלו מנה כדי לנאת ידי מוצמם וזו היא האחרונה עיקר היו מצרכין עליה על אכילת מנה אכל און דלא אכלינן מנה עשירה אין לברך על האחרונה וכן פסק במרדכי להדיא בסדר האחרון (לפ ע"ד) ע"ש:

ד ומה שכתב ויהא זיהיר לאכלו קודם הצות. בפרק ערבי פסחים אמר רבא אכל מנה במן היה אחר חלות לרבי אלעזר בן עזריה לא יא יא חובטו פירוש דרבי אלעזר בן עזריה דרש מקרא (שמות י"ג י"ג) דאכילת הפסח עד חלות ומחלות ואלין ה"ל נוסר וכיון דאיתקש מנה לפסח ביה קרא (ממדעו ט י"ג) דעל חלות ומוריס יאכלוהו א"כ אכילת מנה נמי עד חלות וכן פסק (בסמ"ג)

פרישה

ונראה (ד) נמקום דהיא ומכל מקום פירושו דמקו והיא נ"ל דמ"ש מחלה ואין מילוק כדאיתא בירושלמי רבא לומר אין מילוק בין לקולא בין לפומרא דמקום שנהגין שלא לאכול ... בן אפילו עד חסורא ונמקום שנהגין לאכלו אפילו מזה זה מסיק דהיא מטעל מנהג ... אפילו בשר עגל שניהן מותרין:

דמטעל מנהג כשר הוא דמאי כשרותו דמקום שלא אכלי עלי מה לי אם אכלו עד מטעל או אם יאכל דברים אחרים ואפשר דהיינו כשרותו דמי חזו ליה דאכל בשר מטעל איכא הוכחה קמא דלוי אסור מדלא אכל עלי אכל כשאינו אוכל בשר מטעל לא מוכחא מילתא משום דלוי אסור לא אכיל בשרא דא"כ ה"ל לאכלו בשר מטעל והיינו כשרותו עכ"ל (ולרש"י) [ולשון] דהיא מטעל אינו מיושב לפירושו. והביי כפד דהמרדכי כתב:

תעז (ב) קודם הצות. וגם הלל כתב התוספות שיקרא קודם חלות:

הגהות והערות

[ב] סכמא עד סוף הסימן כתב היר שבושתו משבוש והעקנתו כפי השגת דינו: תעז א] עיין פסחים דף ע"א: [ב] צריך לומר ד"ה באחרונה (בית אריות): [ג] הגהה זו על פי רביר הרא"ש, ובדפוסים שלפנינו: איכא סתמא "כרבי מאיר" וכו' ראפשו "דרכי מאיר" וכו', ובדפוס ראשון; איכא סתמא "כרבי עקיבא" וכו' ראפשו "דרכי מאיר" וכו':

מן העברה (עי' ערכו ב) וכן היה נוהג רבינו סם למהר לאכול אפיקומן קודם מצות (א*) וגם הר"ן כחז בנזק פרק ב' דמגילה (ו) ד"ה זה הכלל שנרץ לומר שלא לאכול מצה מנהו נלילי פסחים אחר מצות וכן נהגו שגילי פסחים החמירו בתוספות הן שלא לקרותו אחר מצות עכ"ל והרמב"ם פסק בפרק ו' (ה"א) שזמנה כל הלילה: ובה שכתב ויש אומרים שצריך לברכו במרור וכו'. בסוף פרק ערבי פסחים (קט"ז): הלא דלמר רב יהודה אמר שמואל אין מפטירין אחר מצה אפיקומן פירש רש"ים שצריך לאכול מצה גמר סעודה וזכר למנה הנאכלת עם הפסח בכריכה חו היא המנה הצטעה שאט אוכלין באחרונה לשם טובה ועל כרחו אנו מצרכין על אכילת מצה בראשונה אע"פ שאינה לשם טובה כדאמר רב חסדא לעיל (קט"ו) גבי מרור ללמחר שמיילא כריסו ממנו היאך חזר ומצרך עליו הילך מצרך אחריוהו גרידא והדר אכיל מצה באחרונה ואחר אותה מצה אין נפטרינן ממנה באכילת דבר אחר שלא לשם הטעם עכ"ל וכפז עליו הרמב"ם (פי' ד) ולפי זה היה נראה שצריך לאכול עמה ומרוסח כיון שהוא זכר למנה הנאכלת עם הפסח בכריכה ועליה היה רצוי לברך על אכילת מצה אלא שכבר מילא כריסו ממנה וא"כ צריך לעשות כמו בזמן המקדש שהיו אוכלין הכל ביחד הלל וסיעתו ואף לרבנן מצה לאכלן ביחד, כלומר זה אחר זה בסמוך, אמנם תמיהני למה עושין כריכה בתחלה יפסיק בכריכה אחרונה וזכר למקדש הילך נראה לי דאזתה מצה אינה לשם טובה אלא אוכלין אותה זכר לפסח שהיה נאכל על השועב באחרונה ולפי שהיא זכר לפסח יש ליתן לה דין הפסח שלא לאכול אחריו ואין צריך עמה מרור ומרוסח עכ"ל: כתב הרוקח (פי' רע) שלא יהיה לו אכילת אפיקומן לעורר דלמחר מצוה (ג) אכל מצה לשם אכילה גסה הן [עליו נאמר] (הושע ד י') ופושעים ישלנו גם:

לא מתמירינן עליה עפי כך הדין רבינו מדברי הרמב"ם לפי פירוש למעלה בסימן תע"ג (פי' ה ד"ה סמ) ואוכלין ממנו כשיעור שני וימים אחד זכר לפסח כאשר כתב הרמב"ם ואחד זכר למנה הנאכלת עם הפסח כאשר פירש רש"ים, ואין כוונתן אותו במרור ומרוסח ואלו כמו שהדין הרמב"ם מפירושו והיינו טעמא דמנה דוקא שהיא דאורייתא אוכלין באחרונה לשם טובה וזכר לאכילת מצה הנאכלת עם הפסח אצל מרור ומרוסח שהוא דרבנן אין מיוז לאכלם באחרונה כל עיקר אף לדעת פירוש רש"ים וכבר כתב כן המרדכי בסדר הראשון של פסח (ג ע"ד) דמן הדין היה לנו לעשות הכריכה לנזק של הסעודה כדרך שהיו אוכלין הפסח על מצות ומרוסח אלא הוהיל במצות מצה ומרור בתחלת הסעודה הולך וגומר כל מצותו וכן היה נראה לר"מ וכו' עד אמנם זכר לפסח אוכלין האפיקומן בסוף כל אכילה ורמז בעלמא הוא למסודין וכו'.

דרכי משה

תעז (א*) וכן כתב הר"ן פרק ערבי פסחים דף (רג ע"ב) (כו: סו"ה גיטין) ולא כהנהגות מיימותיות (פ"ח אה י') שכתבו שזמנה כל הלילה:

פרישה

(ג) ויש אומרים שצריך לברכה במרור וכו'. דומיא דפסח שנאמר ט (ממז ט ט) על מצות ומרוסח יאכלוהו ועיין דרישה:

דרישה

תעז [א] ויש אומרים שצריך לברכו במרור וכו' ולאכול אחריו כזית מצה לבדו ואדוני אבי כתב שאין צריך וכו'. עיין בפירוש רש"י ורשב"ם בערבי פסחים סוף דף ק"ט ובפסקי הרא"ש (יש דף ק"ט) דמחולקים המה במה שאמר רב יהודה אמר שמואל שם בגמרא אין מפטירין אחר מצה אפיקומן דפירשו רש"י ורשב"ם דמצה שאנו אוכלין סוף הסעודה הוא זכר למצה הנאכלת עם הפסח בכריכה ואנו אוכלין אותה (על שם) [לשם] הן טובה ועל כרחינו אנו מצרכין על אכילת מצה בתחלה ולא בסוף במקום החובה כדאמר רב חסדא לעיל גבי מרור ולאחר שמילא כריסו ממנו היאך חזר ומצרך עליו ואחר אותה מצה של חובה דאוכלין באחרונה קאמר אין מפטירין ממנה לאכול דבר אחר שלא לשכח הטעם עכ"ל רש"י ורשב"ם וכתב עליו הרא"ש ו"ל ולפי זה היה נראה דצריך לאכול עמה מרור

הגהות והערות

[ד] ובפרי' חדש ובחן ועיקב סק"ג ובביאור הגר"א הביאו בשם התוספות מגילה כא ע"א ד"ה לאתוי דמותו לקרות הלל אחד חצות ועיין בתוספות רבינו יהודה ברכות ט ע"א ד"ה ואילו ועיין תשובת הרשב"א חלק א סימן חמה שכתב בשם התוספות כהר"ן: [ה] כן הוא בירוק וכן הוסיפו בנפוסים שלפנינו על פי חרשי הנהגות ופוסק ראשון ועיין חק ועיקב סימן תעז סק"ד וכתב דצריך לומר אכל "פסח" לשם אכילה גסה וכן מ"ש עליו נאמר ופושעים וכו' לא קאי למסקנא רק אינו מצוה מן המוכרח ועיין בי"ח סעיף ה ד"ה כתב: [ו] הגהה זו על פי רש"י ורשב"ם כמקוד:

עיי"ש. ומשום להראש אין אכילה זו אלא זכר לפסח ולא לשם חובת אכילה מנה ולפירוש רש"י היא משום חובת מנה הנאכלת עם הפסח על כן נרץ שני זמנים ולא כפי כוונת אחר לאפוקי נפשיה מפלוגתא דר"ק: **כתב הרוקח** שלא יהא לו אכילה אפיקומן (ד) פסח ו' (דפי קושטא הי"א ועי' מהר" פנקל אום 1) וכן כסב המרדכי לעורר כדאמרינן צדור אכל מנה לשם אכילה גסה עליו נאמר ופושטיס יכטלו בט עכ"ל והע"ג דבפרק רצעי דמיר לא אמרוה לענין מנה אלא לענין פסח מכל מקום מאחר דבייש פרק ערבי פסחים (ק:): אמרינן דאסור לאכול מנה אכילה גסה וכמו שנתבאר למעלה נראה סימן (תע"ה) [תע"א] (פע' 6) ואף גאבילת אפיקומן שהוא באחרונה אמרינן בסוף פרק ערבי פסחים (קב) דאין לאכלו לשם אכילה גסה דאמרינן התם לא מיעביא

אבי הרא"ש ז"ל כתב שאין צריך אלא כזית אחד לבדו (א): ב ואם שכח ולא אכלו עד שנטל ידיו לברך או שאמר הב לך ונברך או אפילו בירך כבר ונזכר קודם שבירך בורא פרי הגפן כתב אבי העזרי שישול ידיו (ג) ויברך המוציא ויאכלנו. ואם לא נזכר עד אחר שבירך בורא פרי הגפן לא יאכל פעם אחרת (ה) מפני שהיה צריך לברך בורא פרי הגפן על הכוס אחר שבירך ברכת המזון שנית ונמצא מרבה בכוסות. (ד) (ז) [ב] ובכהאי גוונא כדאי הן מצות שלנו לסמוך עליהן כי כולן שמורות משעת לישא.

ב ואם שכח ולא אכלו עד שנטל ידיו לברך וכו' כתב אבי העזרי (פי תכנה ע" 168) שיפול ידיו ויברך המוציא וכו'. כ"כ הגהות מיימון בשם סמ"ק (הגהות הר"ף פי יט עמ' רכז אום פסקי פסחים (למ ע"ד): ומה שכתב רבינו ואדוני אבי ד"ד הסכים לסברא ראשונה. בתשומת כלל י"ד (ט"ו ס) כסב ח"ל ואם שכח לאכול מהמנה עד שנטל ידיו כדי לברך או שאמר הב לך ונברך יטול ידיו ויברך המוציא האכל ממנה אבל אם שכח עד שברך לא יאכל פעם אחרת כי כל מצות שלנו מחוקת שימור לישא קיימי ואין להרסם בטושות ובכלל כ"ד (פי ג) כסב חכמי אשכנז ורפח פירשו שאין צריך שימור אלא משעת

ישא ולכן נהגו שאם שכח ולא אכל כזית מנה שמורה באחרונה שאין צריך לחזור ולאכול לפי שכל המצות שלנו שמורות יפה אבל נאלו האמצע שנהגו לעשות שימור משעת קצירה והכי צריך לחזור ולאכול כזית מנה שמורה (ב) וכן שזכר קודם ההלל וכן שזכר אחר ההלל יטול ידיו ויברך המוציא ואין כאן כשומה בין שלישי לרביעי שציון שהשלישי היה צעקות חור כוס שהוא מצדך עשה עליו להיות שלישי ואם נזכר אחר שברך על ההלל אף על פי שעשאן שלא כסדרן שהקדים כוס של הלל שהוא ראוי להיות אחרון קודם לכוס נכמת המזון שהוא שלישי אין סדר נכמת מעכב עכ"ל: ואדא דאמרינן דכדאי הן מצות שלנו לסמוך עליהן. כתב הר" דה אנדרהס (דן אפיקומן עמ' רנ"ז) ואם פאמר שמה לא אכל מנה לנטוף אלא פירות ומיני קטניות אין זה מעכב שלא אמרו אלא אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אבל לא אמרו שאם הפטירו שעושין פסח שני ולא עדיף אפיקומן מפסח ז':

דהכי חנן (ק:): מוגו לו כוס שלישי מצדך על מזונו ולפיכך אם נזכר קודם שברך טרם פרי הגפן יטול ידיו וכו' דעדין לא נגמרה האכילה אבל לאחר שברך נכמת המזון שנית דהוי לאחר גמר האכילה צריך לברך טרם פרי הגפן וכן כסב במרדכי בסוף סדר האחרון (שס) עיי"ש:

דרכי משה

(א) וכתב מהרי"ל (סדר ההגדה עמ' קטו סי' לה) ולכתחלה יקח במצה באחרונה כביצה והיינו שני זיתים ולכל הפחות לא ימעט מכזית. כתב הכל בו (סי' ג' ע"ג) בשם הר"ר אשר (סי' המנהגות עמ' 41) שנהגו הקדמונים לאכול מצה באחרונה ביום כמו בלילה עב"ל ולא ראיתי מנהג זה גם אין טעם לאכול כיום דהא אינו בא אלא זכר לפסח ופסח לא נאכל אלא בלילה: (ב) וכן נראה מדברי אור זרוע (חי"ב סי' רמט). דאין יוצאין במצות שאינן נעשות לשם מצוה:

פרישה

(ג) ויברך המוציא ויאכלנו וכו'. פירוש וחזור ויברך נכמת המזון על הכוס: (ד) ובכהאי גוונא כדאי הן מצות וכו'. עיין מרישה הוק:

דרישה

כדאית ליה ורש"י ורשב"ם לא כתבו יה בהדיא לכן כתב רעתם בלשון יש אומרים ומטיק ברעת הרא"ש משום שדחה דבריהם אלא שקשה לי על מ"ש רבינו ברעת יש אומרים שיאכל כזית מצה אחריו לבדו שזהו לא נזכר בדברי רש"י ורשב"ם וגם בדברי הרא"ש שיהא מוכרח לומר שסבירא להו הכי ואדרבה לפי הסברא נלע"ד לפי דעת רש"י ורשב"ם רכזית מצה זו באה במקום מצה הנאכלת עם הפסח במרור וחורסת לחלל ולרבען לכל חד כדאית ליה ואינו רשאי לאכול אחרת שום דבר כמו שלא היו אוכלין אחר פסח להלל שום דבר אף שאכלו עם הפסח ומצה ג"כ מרור ולרבען אכל מרור אחר הפסח שדוחק לומר שמי"ש על מצות ומרורים יאכלוהו שר"ל מתחלה יאכל פסח עם מצה

חדושי הגהות

[ה] אף על גב דלא נזכר קודם שברך טרם פרי הגפן אחר נכמת המזון ראשון כמזונו ולפיכך נמי יטול ידיו ויברך נכמת המזון אחרון ולא כוס אלא דשאני כהא משום דנכמת המזון אחרון אי אפשר בלא כוס דהכי חנן מיקן מעיקרא שטום שלישי [ויהיה] לאחר גמר אכילה וכן הוא מנא"ל במרדכי דערבי פסחים (למ ע"ה) (מהלל"ם):

[1] באבודרהם ס"ס, שהרי אינו אלא לזכר:

מר ואפילו קודם שתחשך ובקידוש של כוס זה מותר לו לאכול בשבת כן הראב"ד אע"פ שיש מצות מן הגאונים ז"ל שאומרים שאינו אומר זה נרא' כדברי מהר"ל מפרג ד"כ ל"פ אלמא בקידוש מכלל דלכ"ע נ"ל אלא בליל' ולשך הירושלמי מוכח נמי כסברא זו והב"י לעיל בס' זה ודוק:

הרמב"ם בפ"ז לפי שכלל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאלו משעבד מצרים שגא' ואותנו הוציא משם ועל דבר זה צוה הקב"ה יית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד רצאת לחירות תפדית ולפיכך אית' בירושלמי בר"פ ע"פ:

פניו הני תרי גונוני הוא פרקן שמוזכר בתלמוד וכמ"ש המחבר לעיל ו"ש שם: ומ"ש אלא על שמאלו ואם לא היסב כך הו"ל כאילו לא היסב ז" ואף לטעמיה שמא יקדים דאיכא למימד דלא יחזור דמאי דהוה הוה יל ליתא דאפשר דכיון דתקון רבנן שלא יסב פרקן או על ימינו מטעמא סב לא קיים מצוה היסבה כתקנת חכמים ויחזור ויאכל בהיסבה ומיהו שגא דגמרא הוה פרקן לא שמייה הסיבה היסבת ימין לאו שמייה הסיבה ו היסב כלל:

יכה היסבה אם אשה חשובה היא צריכה היסבה וכתב הר"ן אשה אינה שמשת לבעלה ולפי זה אלמנה וגרושה בעי היסבה ואינו מחזור אצלי : לא חיבעי היסבה דהא אמרין בפ' אע"פ אף על פי שאמרו יושבת כוס ומצעת לו את המטה ומרצת לו פניו ידיו ורגליו ועוד הרי השמש היסבה ואשה נמי דכוותה ושוב מצאתי בגמרא שהביא בשם ה"ר מנוח אין לה בעל והיא גברת הבית איני שהיא חשובה בפני יריה בת גדולי ה: להתעסק בצרכי הבית שיש לה עבדים ושפוחות ושמש שאני לפי נה אדון ע"כ ותפוס לשון אחרון בפ"י חשובה ומ"מ אין טעמו מחזור ורשב"ם פ"י הטעם לפי שכפופה לבעלה וגם לפי זה אלמנה וגרושה ו מחזור כל הצורך דאי"ל לא הו"ל להשי"ס לסתומי ולמימר דאשה אינה אשה חשובה כפופה תחת בעלה דהא קתא בבית' פורדש' הוה ועוד יבה אע"פ שמשמטא כפוף הוה לרבו ולכן העיקר כמ"ש בשאלתות דרב לאו דרכייהו דנשי למיזגא דלפי זה כל אשה א"צ הסיבה:

פ' אף על גב דבההיא דר"ק קידושין שהבן ירא מאביו יותר מאמו מפני למילף אלא דסתם אב מלמד לבנו תודה והיינו רבו שאינו מובהק מ"מ ב' א"צ היסבה אפילו אינו רבו מובהק מעתה ה"ה לבן אצל אביו שאין לטאנו מובהק והטעם לפי שסתם אב עם בנו מוחל על כבודו ואפילו הלמד לפני רבו כ"י בגמרא איבעיא להו תלמיד אצל רבו מאי ת"ש אמר ינון אברכי הוהדי בי איתנין לבי רב יוסף א"ל לא צריכתו מודא רבך אמר לישנא דלא צריכתו ודאי דאסור למיסב משום מודא רבך כמורא דר"פ היה קורא דא"ל רבי לרבי ידימה כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה לא צריכתו והמחבר לעיל בסימן ס"א ס"ו כתב דאיסורא איכא באריכו כלשון הרמב"ם שכתב תלמיד בפני רבו אינו מיסב א"כ נתן לו רבו דאסור ומה שלא מיחה רבה בתלמידים היינו דכיון ששתק הוה כאילו בב"י ואפשר דמהן טעמא כשכחו להיסב כשהיו בבית רב יוסף א"ל ו: לומר שאף שיתן להם רשות להיסב אינם מחוייבים להיסב לפי שהם גם ושלא להיסב בפניו אבל כל שלא נתן רשות משמע ודאי דאיסורא מיהו מההיא דבן אצל אביו משמע שכל שהרב מוחל על כבודו דבעי ויל: אינו רבו טובהק מדאיבעי לן בגמ' סתמא תלמיד אצל רבו מאי משמע דאפילו רבו שאינו מובהק ועוד כיון דטעמא משום מודא אף זא ועוד סתם רבו הוה שאינו מובהק דאמרין בס"פ היה קורא שלא כ'ועט כאביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין וכן ה' להקביל פני אביו או פני רבו וכן בר"פ היה קורא הקור' את שמע ני אפילו רבו שאינו מובהק והכי מוכח בפ' בתרא דסוטה דקתני התם הן לו שיעור וכמה עד פרסה ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק כ"י אלמא זובהק אלא דאתא לאשמועי' דלא תימא דאין חילוק בין רבו מובהק דבס"פ א"מ נתן אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת ובעי' רבו ה'תניא שאביו הביאו לעה"ז ורבו שלמדו חכמה דהיינו רבו חכמתו

היסבה יחזור ויאכל בהיסבה וכן בכוח א' וב' אב לא סתה בהיסבה יחזור ויסתה בהיסבה אבל בכוס ג' או ד' אם ישתה יותר נראה כמוסיף על הכוס' ומיהו איכא למימר כיון ששתה שלא כתקנן הובר הדבר שלא ממנין הכוס' היה ומה ששתה עתה הוא כוס של חובה ואם שתי כוס רביעי' בלא היסב' צריך לברך בפה"ג על כוס ששתה אח"כ בהיסב' שהרי כששת' כוס ד' בלא היסבה ולא נזכר להסב הסיון דעתו לשתי' יותר עכ"ל והטור בסיון תע"ט הסכים לרבריו האחרונים וכן פסק המחבר לקמן בס"י ת"ף והכי נקיטי' וג"ל ראייה מדין שתאן בבת אחת ומדי ד' כוס' לא יצא וצריך לחזור לשתי' כסדרן כדלקמן בס"ח דלא הוה כמוסיף על הכוס' כיון ששתאן שלא כתקנ' חכמים: ה"ע דכוותיה כיון ששתאו בלא היסב' לא קיים מצו' חכמים וכשתחזור ושתה בהיסבה לא הוה כמוסיף על הכוס' ומעתה אבא לדברי ההגה: ומ"ש ד"א דבזמן הזה דאין דרך להיסב כ"י נ"ל קצת ראייה לרבריו מדין אשה שאינה צריכה היסבה ופ"י כשאלתו דב אחאי משום דלאו דרכייהו דנשי למזג' ומעתה כיון דבזמן הזה אין דרך להיסב כולם יש להם דין נשים ונ"מ סברא יחידאה הוא וכמ"ש הב"י ואין לחוש לאותה סברא כלל: ומ"ש וג"ל כ"י אין לחזור לשתי' בהיסב כ"י כבר נתבאר דאין לחוש לזה דאין כאן מוסף על הכוס': ומ"ש ולכתחילה יסב כל הסעודה ליתא וליכא אלא מצוה מן המובחר והילך לשון הרמב"ם פ"ק ז' ואימת צריכין היסבה בשע' אכילת כוית מצה ובשתי' ד' כוס' האלו ושאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח ואם לאו אינו צריך ע"כ אבל התוס' כתבו ומה שצריך היסבה במצה וזיינו כשמברכין על אכילת מצה ובאפיקומן וכ"כ הרא"ש והמרדכי והגה"מ ומיהו בידו' ר"פ ע"פ גרסין ד' סימן בשם ריב"ל אומר כוית שאדם יוצא בו כפסח צריך לאכול מיסב זה: דבריו הרמב"ם ז"ל אבל המחבר ז"ל לקמן בס"י תע"ז כתב דאפיקומן בעי היסבה:

ח לא יצא וכתב רשב"ם ז"ל חסובים כוס א' ולא יותר וצריך להביא עוד ג' כוסות על הסדר וכן פ"י הר"ן ז"ל וכתב הרומח בס"י פ"ג דמהן טעמא לא מברכין אקב"ו לשתי' ד' כוס' לפי שאינו עושה המצו' ביחד בלא הפסקה:

ט כתב הרמב"ם בפ"ז ארבע כוס' האלו צריך למוזג אותן כרי שתהי' שתייה עריכה הכל לפי היין ולפי דעת השוטה ולא יפחות מארבעת מרביעית יין חי שתה ד' כוס' אלו מיין שאינו מוזג יצא ידי ד' כוסות ולא יצא ידי חובות ע"כ מ"ש הכל לפי היין ולפי דעת השוטה הוציאו ממה דאמר' בפ' כיצד צולין על ר"י בו יוסי דיהבו ליה כסא ושתייה בחד זיימא א"ל לא סבר לה מר השוטה כוסו בבת אחת הרי ז' גרגון א"ל לא אמרו בכוסין קטן ויין מותק וכריס רחבה וכן בירושלמי דפ' ע"פ גרסין ר' יונה אמר יוצאין ביין מבושל ר"י כדעתיה דר"י שתי' ד' כוס' ליל פסח ומחזיק רישיה עד יוצרת כלומר ולפיכך התיר היין מבושל לפי שיערב לו כך ואינו מזיק כ"כ ועיין במ"ש בסעיף נ"ו עוד בזה ומ"ש ולא יצא ידי חובות לאו למימרא דצריך שיחזור וישתה ד' כוסות מוזגים דאדריה הו"ל מוסף על הכוסות אלא היינו ל' שלא קיים מצוה חכמים כתקנה וכ"כ הר"ן ומ"מ וכן פירוש רשב"ם ולפיכך לא ביאר המחבר זה ודוק: ומ"ש או רובו בדיעבד קאמר אבל לכתחילה צריך ששתה כולו כ"כ בתו' וכן משמע מרבי הרמב"ם שכ' ואם שתה מכל כוס מהן רובו יצא ע"כ אלמא לכתחילה צריך לשתות כ"י והכי משמע מרבי הרא"ש גבי ההיא דהשקה מהן לבניו אבל מ"ש על דברי הר"ף שכתב שמברך על הגפן בחר תרי דמקמי סעודה וז"ל דמי שאין לו אלא ד' כוסות הראשונים שותה רוב הכוס ויוצא י"ח והשאר שותה בתוך המזון כ"י מכאן מוכח בהדיא דס"ל רמ"י לכתחלה ברוכה דכסא וכמ"ש הטור וכן מדברי התו' משמע דאף אם הכוס גדול סגי לשתות רביעי' ממנו ולפניך דיני לכתחילה צריך לשתות כל הכוס וכמו שאכתוב לקמן בסמוך: ומ"ש שותין ממנו כ"כ בני אדם כ"י אע"פ שכ"כ בב"י בשם הכל בו והא"ח אין הלשון מרוקק שהרי זהו פ"י למ"ש בגמ' השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא הוא דאשתי רוב' דכסא דר"ל שיש בכוסו שיעורין הרבה ושתי כל חד וחד רוב' של רביעי' תירו זה מהני דוקא בדיעבד וכדמוכח מדברי התוס' והרמב"ם לפי פ"י שכתבתי בסמוך: ומ"ש וי"א שצריך לשתות רוב הכוס זה דעת הרמב"ן דס"ל דגבי כוס' של פסח החמיר תכמים שאם רובו של כוס הוה בציר ממלא לוגמיו צריך לשתות כמלא לוגמיו ואי מלא לוגמיו בציר מרובה דכסא צריך לשתות רובא דכסא ואף בדיעבד הוה עיכובא ולכתחילה צריך שישתה כל הכוס אפי' מחזיק כמה רביעיות דהא דאמרין והוה דשתי רובא דכסא דוקא מהני לדיעבד ובניו וב"ב לדידה מיירי בקטנים שלא הגיעו לחינוך וכמ"ש התוס' בריש פ' ע"פ בר"ה לא יפחורו לו: ולענין דינא לכתחילה יש לחוש לסכרת הרמב"ן וצריך לשתות כל הכוס ובדיעבד כל ששתה רוב רביעית יצא וכן אם הכוס יש בו שיעורין הרבה ושתה כל א' ממנו רוב רביעית יצאו כולם כסברת המחבר וכן דעת הר"ן וכתב הב"ח דאפי' לכתחילה אין למלאות כל הכוס אבל משום מצוה מן המובחר ימלא הכוס כ"י בין אם הוא קטן או גדול: ומ"ש וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול ביניהם זה לשון הרוקח בס"י רפ"ג בתוספת' שתאן בפוסקין לא יצא מ"י שפסק שעה גדולה ביניהם ע"כ ול"ג דגרסינן כפוסין בכף ור"ל שתאן

הלכות פסח סימן תעו תעז

שנראה כאוכל קדשים בחוץ (ד) וואס היה מחותך או שחסר ממנו אבר (ה) או שלק בו אבר והוא מחובר הרי זה מותר במקום שנהגו: הגה ולא יאכל ולא ישתה הרבה יותר מדאי שלא יאכל האפיקומן על (ו) חמלה גסה או ישמך (ז) וישן מיד (מהר"ל): ב (ח) אפילו בשר עגל ועוף כל דבר (ט) שטעון (ג) שחיטה אסור לאכול צלי (י) במקום שנהגו שלא לאכול צלי: הגה ונהגים נקזת מקומות לאכול בטעודה ביצים וזכר לאננות (יא) ונראה לי הטעם משום (יב) שליל (ג) חשעה באצ נקבע נליל פסח ועוד זכר לחוכן (יג) שהיו מקריבין קרבן פסח ויש ונהגין שלא לאכול שום טבול בלילה (יד) רק ב' טבולים שטעוים בקדר (מהר"ל):

ב שם ביד ד ע"ה
כסם התבואה

א הרי"ף והרמ"ם
ב"כ פ"ט המני"ח
ג זימנו טבול
ד ב"י תע"ב ע"ה
ה ממשלה הרבה
ו ח"כ דה"ה
ז ק"ב וכתב הרמ"ם
ח ט"ו להחמיר
ט ע"ה

תעז דיני אכילת האפיקומן. ובו ב' סעיפים:

א *לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה (א) כזית (ב) כל אחד זכר לפסח הנאכל (ג) על השובע (ד) ויאכלנו בהסיבה (ה) ולא יברך עליו (ו) [א] * ויהא זהיר לאכול קודם

שערי תשובה

[א] יהא זהיר לאכול קודם חלות. ועיין שו"ת נ"ח יורה דעה נ"ח ע"ה
ב"כ פ"ט המני"ח וחסל לו חלוט שנרץ להטעוה כ"י והנחתי דבריו לעיל ק"י רפ"ח ועיין בדגול מרעבה שדעתו שמי שאירע לו אונס שלא יכול לאכול פרוסה המזיגה עד מלות לא יברך על אכילת מנה דמסק (ה) כזית. והקמת האחרונים דלכתחלה יש לאכול כשיעור ב' ויחס א' זכר לפסח ואחד זכר למנה הנאכלת עמו ולכל הפחות

ביאור הלכה

* ויהא זהיר וכו'. עיין מ"ב מש"כ שגריך לומר מלך וכו' כי בגמרא אימא דלדעה ראב"ע דפסקה מן המורה אינו נאכל אלא עד מלות ה"ה מנה דלחוקש לפסח ור"ע פליג עליו וסגר דפסקה וכן אכילתו הוא כל הלילה וממלא ה"ה מנה זמנה מן המורה הוא כל הלילה ויש שזנבא בין הראשונים אם הלכה כראב"ע משום דיש הרבה סתמי משנה כוונתה או כר"ע משום דהלכה כר"ע מחבירו דעת הרמב"ם והרב המגיד יבעל העיטור ואו"י בשם הר"י מקורבי"ל לפסוק דומן אכילת מנה כל הלילה וי"א דגם דעת הר"ף כן מדהשמיט מיתרם דרנא דאמר דאכילת

שבע כבר ולכן אוכלין האפיקומן אחר גמר הסעודה כמו שיחבאר בסיומן תע"ז מ"מ לר"ך שיהא לו קצת תלויה לאכול ואם לאו אין זה מן המובחר ואם שבע כ"כ עד שנפשו קצה בלילה מרוב שובע אף שדומק עצמו לאכול (ו) אינו יוצא ידי חובתו כלל במצוה זו שאכילה גסה כו' אינה נקראת אכילה כלל. כהנה פוסקים אל יהיה אכילת אפיקומן עליו לעורר דע"ז אין מתקיים המצוה מן המובחר: (ז) וישן מיד. והינא במוספסא (ז) חייב אדם לעסוק בהלכות פסח כל הלילה: ב (ח) אפילו בשר עגל ועוף. ר"ל אף שאין הפסח בזה מהס מ"מ אסור לאכול עלי לפי שהעולם יטעו בין עלי לל"י ויצאו להחיר גם בשר לל"י מכניסים ועוים: (ט) שטעון שהיטה. לאפוקי (ח) דגיס וביצים מותר לאכול לל"י בכל מקום לפי שאין דומין כלל לבשר ולא יטעו בהם. ואפילו הביצה שמתחם על הקערה מותר ע"י עלי ולאכלה [ט"ו]: (י) במקום שנהגו שלא וכו'. אכל במקום שנהגו לאכול עלי מותר לאכול (ט) אפילו עגל שנליו טלו כאחד דאין הפסח בזה ממנו: (יא) ונ"ל הטעם וכו'. והג"ה כתב עוד טעם מפני שהבינה הוא זכר למגינה וכמבואר לעיל בסיומן תע"ג ס"ד וע"כ לר"ך לאכלו ג"כ ומה שאין אוכלין הרובע לפי שטעוין אותו עלי כמ"ש בסיומן תע"ג ואין אוכלין עלי ויזאלין באפיקומן שאוכלין עכ"ד ולפ"ז נראה דיהדר לאכול גם בליל א' אוחה ביצה שעל הקערה ושאר ביצים שאוכלין הוא המשום שגשגתרוב המנהג: (יב) שליל ת"ב נקבע וכו'. פי' כמו שחל יוס' א' של פסח יהיה לעולם באותו יום ס"ב וכמבואר לעיל בסיומן תע"ג ע"ש: (יג) שהיו מקריבין. ומחאנל"ן ע"ז ולפי טעם זה שייך המנהג גם ביום השני [ח"א] וכן הוא ג"כ לטעם הג"ה וי"מ לר"ך לידע שלכל הטעמים הביצים שאוכלין בתוך הסעודה (י) הוא רק זכר בעלמא ודלא כהמון שחושבים זה למצוה ומחמם זה ממלאים כרקס עד שאוכלין אפיקומן על אכילה גסה ולכן לר"ך אדם לידע בנפשו [ח"א]: (יד) רק שני טיבולין. ומה שטובל"ן גם המורו שעל הכריכה במרוסח אין זה טיבול שלישי דהוא רק משום ספק בלבד [ט"ו] בסיומן תע"ה]:

א (א) כזית. ולכתחלה טוב (א) שיקח שני ימים אחד זכר לפסח ואחד זכר למנה הנאכלת עמו: (ב) כל אחד. ואף (ג) נשים חייבות בזה: (ג) על השובע. ועיין לעיל בסיומן תע"ז ס"א בהג"ה ובמה שכתבנו שם במ"ב: (ד) ויאכלנו בהסיבה. וביעניד אס שכן ואכלו בלילה הקבוע (ג) א"ל לחזור ולאכול (ד) אס קשה עליו האכילה: (ה) ולא יברך עליו. שהוא רק לזכר וכי"ל כהב שלי"ה ראיתי מצני עליה שהיו מנשקין המנות והמורו וכן הקובה בכניסתו וביציאתו וכן ארבעה מינים שנלוכד והכל לחצוב המצוה ואשתי מי שטובד ה' בשמחה: (ו) ויהא זהיר וכו'. שציון שהוא זכר לפסח לר"ך לאכלו בזמן פסח והפסח אינו נאכל אלא עד חלוט וכו"ש

שער הציון

(ד) גמרא: (ה) פוסקים: (ו) מ"א וס"א: (ז) מביאור הג"ה: (ח) פוסקים: (ט) מוספסא בינה פ"ב והובא גם בירושלמי: (י) ונפרט לפי טעם הג"ה הוא רק לביצה אחת שמונה על הקערה: (יא) אפיקומן: (ב) כנ"ל בסיומן תע"ב ס"ד: (ג) פ"ח שמתן ביעניד על דעת הרמב"ם ע"י"ש: (ד) שמדעת רש"י ורש"ם משמע דבאפיקומן יוצאין עמם המטה דאכילת מנה אלא שמתן לבדך במחלת הסעודה ולר"ך באמת לבין נכריה לפטור גם האפיקומן ולדידהו כדאי לר"ך לחזור ולאכול בהסיבה:

הערות: 1) עיין לעיל ק"י תע"ב מ"ב ס"ה ק"ב לענין זה:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קיד

עין משפט
נר מצוה

רבי יצחק צ"ר אהא דשמעטא. רבי יצחק סהס האמור בגארתא ר' יצחק בן פנחס הוא: **שמטו נא אחי**. דשמעתא בן אחא: **ולנך רודף עליך**. מחאה לאלול כל שנה שארנתל: **קקולי**. ירקות: **אקיקלי דמסא**. על אשפת העיר מקום שאר בני העיר יושבין האילין ואין חובעין לו כלום: **מתני'** **מברך על סוּן**. וה"ל למקדש על הפח: **גמ'** **סטיין גורם לקידוש סמיאמר**. שאס אין לו יין או פת אינו מקדש: **מתני'** **סביאלו לפניו**. ירקות: **מטבול כמורס**. זהו לשון הגמרא כרתיה לעיל (דף קז:) השמש מטבול בבני מעים לפי שכל מאכלים עם ייבול: **מטבול כמורס**. כלומר לא אין סם ירק אחר מטבול החזרת כמורס והכל: **עד שמגיע לפרסת ססה**. קודם שיגיע לאחיה חזרת שהוא אוכל אחר המזה שהוא מברך עליה על אכילת מרור וטיבול ראשון כדי שיעיר חימוק וישאל לפי שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם סעודה: **סביאלו לפניו**. אחר אותו טיבול: **מגס מרור ופרוסס וסני פכשילין ופך על פי שאין הפרוסס מלוס**. ולקמיה פריך האילין ולאו מנה אחמי מיייתי לה: **גמ'** וזה

סטיין גורם
לקידוש סמיאמר

ה"ל למקדש
על הפח

למקדש על הפח
מתני' סביאלו לפניו

על אשפת העיר
מקום שאר בני העיר יושבין האילין ואין חובעין לו כלום

מטבול כמורס

מקדש על הפח
מתני' סביאלו לפניו

קודם שיגיע לאחיה חזרת שהוא אוכל אחר המזה שהוא מברך עליה על אכילת מרור וטיבול ראשון כדי שיעיר חימוק וישאל לפי שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם סעודה

מטבול כמורס
מגס מרור ופרוסס וסני פכשילין ופך על פי שאין הפרוסס מלוס

ולקמיה פריך האילין ולאו מנה אחמי מיייתי לה

הוא ירק קודם

מטבול כמורס

הוא ירק קודם

רבי יצחק בן אחא דשמעטא הוא רבי יצחק בן פנחס דאגדתא (ב) וסומניך* (שמעו נא אחיי ורעיי) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משמיה דר' יהודה בר' אילעי אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אוזוין ותרגולין יהא לבך רודף עליך פרות ממכילך וממשתיך ותוסף על דירתיך כי אחא עולא אמר מתלא מחלין במערבא דאביל אליתא משי בעליתא דאביל קקולי *אקיקלי דמחא שכיב: **מתני'** מזוגו לו כוס ראשון ב"ש אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין וב"ה אומרים *מברך על היין ואחר כך מברך על היום: **גמ'** *ת"ר דברים שבין ב"ש וב"ה בסעודה ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין מפני שהיום גורם ליין שיבא וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא וב"ה אומרים *מברך על היין ואח"כ מברך על היום מפני שהיין גורם לקידוש שתאמר *דבר אדר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קורם והילכתא כדברי ב"ה מאי ד"א וכו' התם תרתי והבא חזא הכא נמי תרתי וניהו תדיר ושאינו תדיר תדיר קורם והלכה כדברי ב"ה פשיטא דהא נפיק בת קול איבעית אימא קדם בת קול ואי בעית אימא לאו בת קול *ורבי יהושע הוא דאמר אין משגדוין בבת קול: **מתני'** הביאו לפניו *משבל בחזרת עד שמגיע לפרפת הפת הביאו לפניו מצוה וחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

ואין מיכס בסעודה מלוס. הייט סעודה מילה דלומר בזמרת דלעול מדינה של ניהנס וסעודה נישואין בתי"ח וכת כהן לכהן ודוקא ש"ס שם בני אדם מהנגוין דלחמירין כזה בורר (פסחים דף ק"ג) נקיי הדעת שציושלים לא היו מסודין בסעודה אלא כן יודעין מי מיכס עמהם: **צריך** לנהוג בו כבוד. בשלל למה ממש דלכל דלכל ממנו לחמירין (המ"ה כ"ה) צדוק (משאו) [קראו] רבו אלוף ח"פ שלא למד אלא קני דברים מאתוהובל: **דאמר** אין משגדוין בבת קול. ואל"ה מהי שני דק"ל

עדה מימי פ"ח מהלכות
מנה הלכה א' פנח
עשין מה טוב"ש ח"ח
ס"י חננ עיני' א'
ע"ה ב' מ"י כ"ט מהל'
ענה הלכה א' פנח
עשין מה טוב"ש ח"ח
ס"י חננ עיני' א'

ע"ה ב' מ"י כ"ט מהל'
ענה הלכה א' פנח
עשין מה טוב"ש ח"ח
ס"י חננ עיני' א'

ע"ה ב' מ"י כ"ט מהל'
ענה הלכה א' פנח
עשין מה טוב"ש ח"ח
ס"י חננ עיני' א'

[החשבו ימים אלו
החליל ק"ג] מהלכות
הקידוש מים תפוח
כך פ"ט א' א' א'
א' יקדו וכו' כ"ה
כ"ה א' א' א' א'

רבינו חננאל

רבי יצחק בן אחא דשמעטא ורבי יצחק סהס האמור בגארתא ר' יצחק בן פנחס הוא: **שמטו נא אחי**. דשמעתא בן אחא: **ולנך רודף עליך**. מחאה לאלול כל שנה שארנתל: **קקולי**. ירקות: **אקיקלי דמסא**. על אשפת העיר מקום שאר בני העיר יושבין האילין ואין חובעין לו כלום: **מתני'** **מברך על סוּן**. וה"ל למקדש על הפח: **גמ'** **סטיין גורם לקידוש סמיאמר**. שאס אין לו יין או פת אינו מקדש: **מתני'** **סביאלו לפניו**. ירקות: **מטבול כמורס**. זהו לשון הגמרא כרתיה לעיל (דף קז:) השמש מטבול בבני מעים לפי שכל מאכלים עם ייבול: **מטבול כמורס**. כלומר לא אין סם ירק אחר מטבול החזרת כמורס והכל: **עד שמגיע לפרסת ססה**. קודם שיגיע לאחיה חזרת שהוא אוכל אחר המזה שהוא מברך עליה על אכילת מרור וטיבול ראשון כדי שיעיר חימוק וישאל לפי שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם סעודה: **סביאלו לפניו**. אחר אותו טיבול: **מגס מרור ופרוסס וסני פכשילין ופך על פי שאין הפרוסס מלוס**. ולקמיה פריך האילין ולאו מנה אחמי מיייתי לה: **גמ'** וזה

רבינו חננאל
רבי יצחק בן אחא דשמעטא ורבי יצחק סהס האמור בגארתא ר' יצחק בן פנחס הוא: שמטו נא אחי. דשמעתא בן אחא: ולנך רודף עליך. מחאה לאלול כל שנה שארנתל: קקולי. ירקות: אקיקלי דמסא. על אשפת העיר מקום שאר בני העיר יושבין האילין ואין חובעין לו כלום: מתני' מברך על סון. וה"ל למקדש על הפח: גמ' סטיין גורם לקידוש סמיאמר. שאס אין לו יין או פת אינו מקדש: מתני' סביאלו לפניו. ירקות: מטבול כמורס. זהו לשון הגמרא כרתיה לעיל (דף קז:) השמש מטבול בבני מעים לפי שכל מאכלים עם ייבול: מטבול כמורס. כלומר לא אין סם ירק אחר מטבול החזרת כמורס והכל: עד שמגיע לפרסת ססה. קודם שיגיע לאחיה חזרת שהוא אוכל אחר המזה שהוא מברך עליה על אכילת מרור וטיבול ראשון כדי שיעיר חימוק וישאל לפי שאין רגילין בני אדם לאכול ירק קודם סעודה: סביאלו לפניו. אחר אותו טיבול: מגס מרור ופרוסס וסני פכשילין ופך על פי שאין הפרוסס מלוס. ולקמיה פריך האילין ולאו מנה אחמי מיייתי לה: גמ' וזה

רבי יצחק בן אחא דשמעטא הוא רבי יצחק בן פנחס דאגדתא (ב) וסומניך* (שמעו נא אחיי ורעיי) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משמיה דר' יהודה בר' אילעי אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אוזוין ותרגולין יהא לבך רודף עליך פרות ממכילך וממשתיך ותוסף על דירתיך כי אחא עולא אמר מתלא מחלין במערבא דאביל אליתא משי בעליתא דאביל קקולי *אקיקלי דמחא שכיב: **מתני'** מזוגו לו כוס ראשון ב"ש אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין וב"ה אומרים *מברך על היין ואחר כך מברך על היום: **גמ'** *ת"ר דברים שבין ב"ש וב"ה בסעודה ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין מפני שהיום גורם ליין שיבא וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא וב"ה אומרים *מברך על היין ואח"כ מברך על היום מפני שהיין גורם לקידוש שתאמר *דבר אדר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קורם והילכתא כדברי ב"ה מאי ד"א וכו' התם תרתי והבא חזא הכא נמי תרתי וניהו תדיר ושאינו תדיר תדיר קורם והלכה כדברי ב"ה פשיטא דהא נפיק בת קול איבעית אימא קדם בת קול ואי בעית אימא לאו בת קול *ורבי יהושע הוא דאמר אין משגדוין בבת קול: **מתני'** הביאו לפניו *משבל בחזרת עד שמגיע לפרפת הפת הביאו לפניו מצוה וחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

הטבול בחזרת ופרוסס *ושני תבשילין א"ע שאין *פרוסס מצוה ד"א (ב"ב) צדוק אומר מצוה *יבמקדשהו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ'** אמר

